

glasiti *podržaviti* prema *državan*. Na to bi mu se moglo prigovoriti, da je taj glagol mogao biti načinjen i prema imenici *država*, a po onome, što je ovdje dosad rečeno, mogao bi biti bez *-n-* i u slučaju, kad bi bio načinjen prema pridjevu *državan*. Benaković se pozivao na Maretića, koji je u razgovoru s njime izrazio o tom glagolu mišljenje jednako njegovu. Zanimljivo je, što Maretić glagol *podržaviti* nije doveo u vezu s onima iz svoje Gramatike, koje sam prije spomenula, a u kojima se *-n-* isto tako gubi.

Istina je, da će se naći i glagola, u kojima se sufiks *-n-* zadržao. Takvi su (*u*)*sitniti* prema *sitan*, *trijezniti* prema *trijezan*, (*raz*)*jasniti* prema *jasan*, *gladniti*, *gladnjeti* prema *gladan*, *žedniti*, *žednjeti* prema *žedan*, *tamniti*, *tamnjeti* prema *taman* i drugi. Prema njihovoj analogiji nije čuđo, što se upotrebljava i glagol *pojednostavniti*, ali to nikako nije dokaz, da glagol *pojednostaviti*, bez sufiksa *-n-*, nije pravilan. Naprotiv, mislim, da je moguća jedna i druga tvorba i da treba počekati i pripaziti, koja će od njih upotrebom ojačati i pobijediti. Ako se uopće može govoriti o budućnosti pojedinih jezičnih oblika, meni se čini, kao da možda bolje izgleda imaju oblici bez *-n-*, jer je suglasnička skupina *vlj* (koja dolazi na pr. u oblicima *pojednostavljen*, *pojednostavljivati*, *pojednostavljivem*) običnija nego *vnj* (na pr. u oblicima *pojednostavnjen*, *pojednostavnjivati*, *pojednostavnjujem*) i jer bi u riječima kao *pojednostavnjenje* jezik mogao tražiti disimilaciju. Zasad se, međutim, susreću oba lika, i što se tiče gramatičke pravilnosti, mislim, da je suviše goniti iz upotrebe bilo koji od njih. Drugo je opet pitanje, jesu li potrebne i poželjne dublete s istim značenjem, no u to neću ovdje ulaziti.

Antica Menac

POŠTANSKE VREDNOTE

ili

POŠTANSKE VRIJEDNOTE?

»Živim u jednom gradu na obali našeg plavog Jadrana«, piše nam jedan pretplatnik, »pa sa čuđenjem promatram velike na'pise na trafikama, koji objavljuju, da se u tim trafi-

kama prodaju i poštanske *vrijednote*. No primirio sam se u uvjerenju, da netko u našem Narodnom odboru ne poznaje pravopisnih pravila. Ali kad sam ovog ljeta otišao na godišnji odmor u naš bijeli Zagreb, grdno sam se iznenadio, kad sam na natpisima svih trafika u Zagrebu opazio, da u to također prodavaonice poštanskih *vrijednota*. U Zagrebu valjda ipak znaju pisati, pomislih, ali se srećom dobro sjećam, da sam učio u srednjoj školi, da valja pisati *vrednota*, a ne *vrijednota*. Nije li to možda ipak neki novi pravopisni propis, kad tako piše i po trgovinama u Zagrebu i u pokrajini?»

Na taj dopis najradije bismo uputili našeg pretplatnika na najnovije izdanje Boranićeva *Pravopisa*, koje na str. 204. propisuje pisanje riječi *vrednota*. Ali zbog proširenosti pogrešnog pisanja *vrijednota* dužnost nam je da se o tom javno porazgovorimo, ne bismo li tako potakli začetnike toga pogrešnog pisanja, da uoče svoju pogrešku i poprave je bar ubuduće.

Riječ *vrednota* izvedena je od pridjeva *vrijedan*, koji ima u korijenu stari glas *jat*. Ako je taj *jat* u dugome slogu, on se u našem novijem jeziku zamjenjuje s *-ije-*, na pr. *vrijedan*, *dijete*, *vrijeme*. Ako je *jat* u kratkom slogu, tada se on zamjenjuje, ako ne stoji iza suglasnika *r*, samo s *-je-*, na pr. *djevojka*, *zjenica*, *sjena*. Ako takav kratki *jat* stoji iza *r*, onda se on pretvara u *-e-*, na pr. *bregovi*, *vremena*, *vredniji*, *vrednota*. Da je u riječi *vrednota* prvi slog kratak, znamo i po tome, što je na njoj akcent na drugom slogu, a ispred akcenta ne može biti dug slog.

Ipak u nekim slučajevima i u kratkom slogu iza suglasnika *r* pišemo i izgovaramo *-je-* mjesto starijeg *jata*. Tako je to na pr. u glagola, koji se tvore sufiksom *-e-*, na pr. *gorjeti*, *starjeti*, *okorjeti* i u njihovim izvedenicama: *ogorjelina*, *starješina*, *zastarjelost*, *okorjelost*. Tako je i u izvedenicama ovih pet riječi: *riječ*, *rijeka*, *rijedak*, *riješiti*, *korijen*, pa izgovaramo i pišemo: *rječit*, *rječnik*, *protivurječje*, *rječina*, *rječica*, *rjeđi*, *prorjeđivati*, *rješnje*, *rješavati*, *korjenčić*, *korjeniti*, *korjenika*. Među tim izuzecima ne nalazimo ni *vrednotu* ni *vrednoću* ni komparativ *vredniji*, pa ih stoga valja pisati i izgovarati samo s *e*.

Kako sve te pogrešne *vrijednote* izlaze iz središta, koje ima jak radius djelovanja, postavlja se pitanje, ne bi li bilo potrebno, da u narodnim odborima postoji izvjestitelj, koji će odobravati isticanje samo onih natpisa, koji su napisani pravilnim hrvatskim jezikom. Tako bi se sigurno po svim našim gradovima *poštanske vrijednote* brzo promijenile u pravilne *poštanske vrednote*.

Ljudevit Jonke

...NI NE ili ...I NE?

Pita nas jedan pretplatnik »Jezika«, da li su dobre rečenice, što ih je više puta čitao u novinama, kao na pr. On ni ne može ništa drugo reći...; Vi ni ne znate, zašto je to tako.

Riječca *ni* zadaje mnogima muke, jer ne znaju, kako bi je upotrebili. — Prije nego odgovorimo na postavljeno pitanje, evo posve ukratko nekoliko riječi o pojavama, što su, makar u vanjskoj vezi, s postavljenim jezičnim pitanjem. Pisano je već i u »Jeziku«, kako se postupa s neodređenim zamjenicama, kada ispred njih dolazi kakav prijedlog. Tada se između prvoga dijela *ni* i drugoga umeće prijedlog, pa se kaže, na pr. u instrumentalu singulara od *nitko ni s kim*, a ne *s nikim*; od *ništa* lokativ je *ni o čemu*, a ne: *o ničemu*; kaže se nadalje *ni u kojem slučaju*, a ne: *u nikojem slučaju* i t. d.

Spomenimo još i to, da za isticanje riječi u rečenici ne valja upotrebljavati veznik *ni*, nego: *ni*. Ne bi bilo dobro reći: Njega *ni* najteži posao ne može umoriti, nego: Njega *ni* najteži posao ne može umoriti.

A sada da odgovorimo na postavljeno pitanje! Promotrit ćemo, jesu li rečenice, što ih je naš čitalac uputio, dobre, i ako nisu, u čemu je pogreška. Tu se radi o slučaju: što biva sa sastavnim veznikom *ni*, ako iza njega neposredno dolazi negacija. U tome se često griješi, pa je naš pretplatnik dobro opazio, da tu nešto nije dobro. Mi bismo mogli navesti još mnogo takvih primjera iz naših novina, ali ograničit ćemo se samo na dva, što smo ih našli u prijevodu jedne knjige i u uvaženom jednom našem časopisu. Prevodilac, inače poznati naš kulturni radnik i dobar poznavalac

jezika, ovako je preveo jednu rečenicu: »Zar ne bi bilo točnije reći, da se na sjeverozapadnom području ni ne govori drugačije nego imetak...« A jedan drugi pisac, govoreći o pismenosti naših srednjoškola, tvrdi, »da se ni ne mogu očekivati bolji rezultati...«

Eto, i poznatiji i bolji pisci upotrebljavaju veznik *ni* neposredno ispred negacije. Je li to dobro?

Kao što veznikom *i* ističemo riječi u potvrdnim rečenicama, tako u niječnim rečenicama tu službu vrši veznik *ni*. To je pravilo. Tako bi bila dobra na pr. ova rečenica: Njemu *ni* majka nije draga. Veznikom *ni* istaknuli smo u niječnoj rečenici riječ *majka*. Ili na pr. On *ni* bratu svome nije prijatelj. Ali gramatika nas uči, da ima i odstupanja od tog pravila: neposredno ispred zanijekanog glagola ne valja uzimati veznike *ni*, *ni*. Rečenice dvaju pisaca, što smo ih naveli, treba da glase ovako: »Zar ne bi bilo točnije reći, da se na sjeverozapadnom području *i ne* govori drugačije...«, a druga ovako: »...da se *i ne* mogu očekivati bolji rezultati...« Tako ne bi bile dobre ni ove rečenice, što smo ih našli u jednom prijevodu: Oni *ni* ne slute, kakva je velika korist od... Vi *ni* ne možete učiniti drugo... Te rečenice treba da ispravimo ovako: Oni *i ne* slute, kakva je velika... Vi *i ne* možete učiniti drugo... i to zato, što ispred zanijekanog glagola ne može stajati veznik *ni*, *ni*, kao što sam obrazložio.

Ako sastavni veznik *ni* ne dolazi neposredno ispred negacije, on može ostati. Zato je na pr. dobra rečenica: U praznu kuću *ni* miši ne dolaze. Ovdje veznik *ni* ne stoji neposredno pred negacijom. Ali kada bismo tu rečenicu ovako izmijenili: U praznu kuću miši *ni* ne dolaze, onda bismo učinili pogrešku, jer tu *ni* stoji neposredno ispred negacije, pa bi tu rečenicu trebalo ovako ispraviti: U praznu kuću miši i ne dolaze.

Prof. Tomo Maretić u svojoj »Gramatici i stilistici« (Zagreb, 1931, str. 481.) veli: Kad se na rečenicu sa zanijekanim glagolima ima što zanijekano nadovezati, može se to učiniti riječcama *i ne*. Na pr. Gdje lupeži ne potkopavaju i ne krađu (ali ne: ni ne krađu).